

СПОРТ ТА ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ, ЯК ДУАЛЬНА КАР'ЄРА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*Лозовий А. Л., міжнар. експ. 8 рівня EQF;

**Сергієнко В. М., д.фіз.вих., доц.

*Українська Академія Будо і Спортивних Єдиноборств, Україна, м. Суми

uwku.gensec.lozovyy@gmail.com

**Сумський державний університет, Україна, м. Суми

v.seriyenko@med.sumdu.edu.ua

Анотація. Дослідження спрямоване на визначення шляхів формування дуальної кар'єри, однією з складових якої є спорт та фізична активність, для студентів технічних спеціальностей на базі дуальної освіти та з застосуванням вимог європейських кваліфікаційних рамок EQF.

Ключові слова: здобувач вищої освіти, дуальна кар'єра, дуальна освіта, EQF, EurEthICS ETSIA, УАБСС.

Annotation. The research is aimed at determining the ways of forming the dual career one of which is sport and physical activity, for students of technical specialties, on the basis of dual education and applying the requirements of the European Qualification Framework of the EQF.

Key words: higher education student, dual career, dual education, EQF, EurEthICS ETSIA, UABMS.

Вступ. Європейський вибір України вимагає докорінної перебудови у всіх сферах діяльності з метою приведення їх до європейських реалій і стандартів [2; 4]. Поступове впровадження нових стандартів в Україні є на часі, оскільки це тривалий і планомірний процес, в ході якого повинна змінитися психологія їх сприйняття та реалізації з урахуванням менталітету та реалій України. Зростає актуальність понять, які стають темою розгляду як дуальна кар'єра і дуальна освіта, а також європейські кваліфікаційні рамки (EQF). Це перш за все пов'язано зі зростанням академічної мобільності, бажанням студентів продовжувати навчання у престижних закордонних університетах і мати додаткові можливості для легального працевлаштування.

Метою дослідження – створення моделі сприяння розвитку дуальної кар'єри для здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей шляхом організації дуальної освіти за участю спортивної організації (федерації) для студентів, що поєднують навчання з активним заняттям спортом в якості кваліфікованих спортсменів, спортивних суддів і організаторів.

Завданням такої освіти є отримання знань, навичок та практичного досвіду, які відповідають вимогам європейської структури EQF та створюють оптимальні стартові умови для успішної дуальної кар'єри, одним із напрямків якої є спорт і фізична активність [1; 3].

Результати дослідження та їх обговорення. У процесі дослідження використані такі терміни і скорочення, як *Будо* (з япон. «шлях воїна») – сукупність традиційних східних бойових систем; *дуальна кар'єра* (від лат. *dualis* – подвійний) – розглядається ситуація, в якій одна особа суміщає виконання трудової діяльності в різних сферах, одна з яких пов'язана зі спортом; *дуальна освіта* – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти [3]; *EQF* – (European Qualification Framework) кваліфікаційні рамки оцінки експертів у різних сферах діяльності, які забезпечують єдині підходи до

рівня кваліфікації фахівців, отриманої в різних країнах із різними системами освіти і навчання; *EurEthICS ETSIA* – європейська навчально-сертифікаційна академія, зареєстрована управлінням інтелектуальної власності ЄС (свідоцтво № 016602526) як організація, що має право на сертифікацію освітніх послуг в спорті, партнер EU Experts, офіційний партнер Європейського Тижня Спорту з ініціативи Єврокомісії, а також Європейської платформи спортивних інновацій і Дому Спорту; *УАБСЄ* – Українська Академія Будо і Спортивних Єдиноборств Всеукраїнської Спільки Організацій Стильового Карате і Будо, українське відділення *EurEthICS ETSIA* з делегуванням статусу Національного навчального кредитно-оцінювального центру *EurEthics ETSIA* та Центру верифікації 6 рівня EQF (Agreement of International Cooperation on Physical Culture and Sports №1/2018).

Дуальна кар'єра є поширеним явищем в країнах ЄС, коли особа поєднує побудову основної професійної кар'єри з розвитком другої кар'єри, часто в формі волонтерської діяльності, в сфері особистих інтересів: інтелектуальної сфери, спорту, мистецтва. Наприклад поєднання викладацької діяльності з керівництвом національної спортивної федерації. Друга кар'єра розвивається за тими ж законами, що і основна, з такими ж вимогами до професійної підготовки фахівця, рівня поставлених завдань і відповідальності за якість їх виконання і результати. Система EQF волонтерську діяльність також вважає рівнозначною з основною професійною кар'єрою за визначеним кваліфікаційним рівнем фахівця.

В основу такого підходу покладений аналіз та узагальнення результатів діяльності *УАБСЄ* з оцінювання та верифікації за системою EQF, тобто кваліфікаційного рівня фахівців та студентів, які активно займаються стильовим карате, Будо або спортивними єдиноборствами, різного віку, кваліфікації і стажу занять та різних напрямків освіти, яку вони отримали (фізкультурна та нефізкультурна). У даний підхід було включено розв'язання таких питань: 1) вибір освітніх секторів та професій, прийнятних для організації дуальної освіти; 2) формування моделі дуальної освіти.

1. *Вибір освітніх секторів та професій*, прийнятних для організації дуальної освіти зі спеціальності «Фізична культура і спорт» для студентів технічних спеціальностей, які спеціалізуються в спортивних єдиноборствах і Будо. Вибір прийнятних освітніх секторів та професій повинен передбачати досягнення відповідного рівня кваліфікації за EQF як результат дуальної освіти, враховувати пріоритетність показників кваліфікації для кожної професії, базуватися на реальній можливості освітнього закладу і спортивної організації спільно організувати освітній процес, що гарантує отримання знань, умінь та досвіду для успішної кар'єри в обраній професії. Дослідження здійснено шляхом моніторингу українських та зарубіжних Інтернет-ресурсів, виявлення регулюючих актів у галузі освіти і спорту в Україні та інших країнах. Для розгляду були обрані професії з чотирьох освітніх секторів [2], на діяльність в яких *УАБСЄ* отримала від *EurEthICS ETSIA* делеговані повноваження національного навчального кредитно-оцінювального центру, і в яких *УАБСЄ* має право бути партнером в організації дуальної освіти:

– сектор А, освіта і розвиток (фізичне виховання в освітніх закладах; масова фізична культура і туризм для різних груп населення; стильове карате, Будо і східні оздоровчі системи);

– сектор В, здоров'я і підготовка до змагань (участь у спортивних змаганнях різного рівня; лікувальна фізкультура; фізична реабілітація);

– сектор С, нормативно-правова база фізичної культури і спорту (організація спортивних заходів; суддівство в спорті);

– сектор D, менеджмент спорту (управління спортивними організаціями, федераціями, клубами тощо; наука та дослідження в сфері фізичної культури і спорту).

У результаті обговорення не прийнятними для організації дуальної освіти для студентів технічних спеціальностей були визначені професії, для яких пріоритетною є

обов'язкова спеціальна фізкультурна або медична освіта фахівця, що не передбачено навчальними планами технічних університетів. Це – професії освітнього сектора А (учителі фізичної культури в загальноосвітніх закладах, викладачі фізичного виховання в університетах, тощо), та всі професії освітнього сектора В (інструктори Будо і тренери високої кваліфікації в спортивних єдиноборствах, діяльність яких пов'язана з підготовкою до змагань, інструктори лікувальної фізкультури та фізичної реабілітації). Найбільш доцільною є організація дуальної освіти для наступних навчальних секторів та професій: інструктор стильового карате і Будо (освітній сектор А); керівник громадської спортивної організації – федерація, клуб (освітній сектор D); організатор спортивних заходів та суддя зі спорту (освітній сектор С). Для верифікації рівня EQF пріоритетною умовою є наявність у фахівця офіційного підтвердження присвоєння міжнародною чи національною федерацією стильового карате чи Будо: атестації на кваліфікаційні рівні згідно вимог федерації (дан або кю); категорії інструктора, судді та/або екзаменатора; делегування повноважень представника федерації в Україні; почесних звань та титулів.

2. *Формування моделі дуальної освіти.* Впровадження дуальної освіти в Україні започатковано в 2015 році в вигляді експерименту, який завершився 19 вересня 2018 року затвердженням Кабінетом Міністрів України «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти». Експеримент довів ефективність дуальної освіти, особливо для професій, що передбачають формування практичних професійних навиків. До їх переліку можуть бути віднесені професії, пов'язані з фізичною культурою і спортом.

У результаті обговорення було сформульовано основні положення формування моделі дуальної освіти зі спеціальності «Фізична культура і спорт» для студентів технічних спеціальностей.

1. Здобувачами дуальної освіти можуть бути студенти, які на регулярній основі займаються спортом, є членами збірних команд з спортивних єдиноборств або Будо, беруть активну участь у спортивних змаганнях в якості спортсменів, суддів чи організаторів. Студент, який обрав дуальну освіту, підписує персональну угоду з закладом вищої освіти і спортивною організацією.

2. Спираючись на положення «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти», заклад вищої освіти і спортивна організація (в даному випадку УАБСС) укладають договір про спільну діяльність з організації дуальної освіти. Договір мусить містити наступні положення: погодження мети і змісту навчальної програми, розподіл обсягу навчального матеріалу між закладом освіти та УАБСС, окреслення зон відповідальності кожної зі сторін, форм поточного і підсумкового контролю, тощо.

3. Враховуючи висновки експерименту, МОН України рекомендоване співвідношення навчальних годин на теорію і практику, що складає відповідно 30% і 70% [1]. Такий поділ можна вважати оптимальним під час розподілу навчальних годин між закладом вищої освіти і УАБСС.

4. Оскільки навчальний план закладу вищої освіти має недостатню кількість навчальних годин для повноцінної підготовки спортсменів високого класу, тому практичне забезпечення їх спортивної підготовки бере на себе УАБСС, яка при цьому максимально використовує наявні у неї можливості: залучає спортсменів та суддів до участі в національних та міжнародних змаганнях, сприяє отриманню неформальної освіти на семінарах і курсах, долучає студентів до волонтерської діяльності на різних позиціях в роботі федерації або клубу, в тому числі тренерсько-інструкторської. УАБСС планує і організовує навчальний процес на базі вимог EQF та рекомендацій EurEthICS ETSIA, студент користується всіма правами та можливостями власника картки А EurEthICS ETSIA [2].

5. Заклад вищої освіти за рахунок навчальних годин, відведених на фізичне виховання, організовує дистанційне вивчення теорії фізичного виховання і спорту, медико-біологічних основ фізичної активності, збереження здоров'я, гігієни, харчування, тощо. Це дозволяє продовжувати навчання під час навчально-тренувальних зборів та змагань. Викладач, за яким закріплений студент, здійснює поточний і підсумковий контроль згідно вимог закладу вищої освіти.

6. Підсумком дуальної освіти є отримання здобувачем міжнародного сертифікату підтвердження рівня кваліфікації EQF. За результатами підсумкового семінару та верифікації даних особистої анкети здобувача Curriculum Vitae (CV) Euro Pass УАБСЄ оцінює рівень компетентності студента і присвоює, залежно від його досягнень, 1–4 кваліфікаційний рівень EQF з послідуною реєстрацією у відповідних інституціях ЄС.

Висновки. Реалізація запропонованої моделі з використанням європейських підходів будуть сприяти реформуванню галузі фізичної культури і спорту, поступовому приведенню її до європейських вимог, а використання дуальної освіти для кваліфікованих спортсменів сприятиме оптимальному поєднанню навчання і тренувального процесу, що також створить передумови успішної дуальної кар'єри, в тому числі за кордоном.

Представлена модель дуальної освіти може бути запропонована до впровадження, в якості пілотного проекту, з послідуою залученням науковців спорту з метою визначення можливості використання її в практичних умовах. Дія запропонованої моделі може бути поширена також на інші види спорту, а також використана для здобувачів фізкультурної освіти для більш ефективного розвитку основної професійної кар'єри в країнах ЄС.

Список джерел інформації

1. Дуальна освіта, сайт МОН України, <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita>.
2. EurEthICS ETSIA training needs assessment programme for the achievement of the european competence certification eurethics and the registration in the etsia official record, internal EurEthiCS ETSIA. Draft document. Brussels, 2018. 16 p.
3. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Урядовий кур'єр від 30.10.2018. №203.
4. Лозовий А. Л., Сергієнко В. М. Впровадження європейських кваліфікаційних рамок (EQF) в Україні: пріоритети і виклики. Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту : тези доповідей VI Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 18–19 квітня 2019 р. – Суми : Сумський державний університет, 2019. С. 38–41.
5. Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія. Київ. 2015. 279 с.